

Jana Dreimane

Latvijas publiskās bibliotēkas
2011.gadā:
ieskats apaļā galda diskusijās

Kuldīga
2012.Gada 23.maijs

Pašvaldību publiskās bibliotēkas

**2010.gads - 817 pašvaldību publiskās
bibliotēka; ar Sorosa fonda atbalstu atvērta
viena jauna bibliotēka – Korģenē**

**2012.gada maijs – 807 pašvaldību publiskās
bibliotēkas; 2011.gadā - jaunatvērta “Gaismas”
bibliotēka (Latgales CB filiāle) Ruģeļos**

Bibliotēku “pārtapšana”

- Patstāvīgas bibliotēkas → filiālbibliotēkas (Bauska, Dobeles, Smiltene, Strenči, Līvāni u.c.)
- Patstāvīgas bibliotēkas → ārējās apkalpošanas punkti (Liepājas reģions - 2, Rēzeknes reģions – 1; Cēsu reģions – 1, Valkas reģions – 1; Krāslavas reģions – 1)
- Bibliotēku slēgšana (Grobiņas 2. bibliotēka, Susāju pagasta bibliotēka)

IFLA vadlīnijas par publisko bibliotēku pakalpojumiem (2010)

- Bibliotēkas nodrošina piekļuvi zināšanām, informācijai, mūžizglītībai un radošiem darbiem ar resursu un pakalpojumu starpniecību itin visiem iedzīvotājiem neatkarīgi no viņu rases, nacionalitātes, vecuma, reliģiskās pārliecības, valodu prasmēm, **darbaspēju pakāpes, ekonomiskās situācijas, darba vietas** un izglītības līmeņa.

PUBLISKĀS BIBLIOTĒKAS KLIENTU (*CUSTOMERS*) GRUPAS

- Pēc vecuma: bērni, jaunieši, pieaugušie, seniori
- Individīdi un grupas ar speciālajām vajadzībām: cilvēki kustību un citiem fiziskiem traucējumiem; dažādas etniskās un kultūras izcelsmes ļaudis; norobežotās institūcijās (ieslodzījumvietās, slimnīcās) mītošie; cilvēki, kas piesaistīti mājām; ļaudis, kam trūkst zināšanu par bibliotēku pakalpojumiem (bibliotēku “nelasītāji”)
- Vietējās kopienas institūcijas (pašvaldību, nevalstiskās, komercsektors u.c.)

Svarīgi noteikt prioritārās mērķgrupas

MŪSDIENU PUBLISKO BIBLIOTĒKU DAUDZFUNKCIONALITĀTE

Līdztekus izglītojošajai, radošuma un personiskās izaugsmes veicināšanas, kultūras popularizēšanas funkcijām svarīga arī sociālā funkcija. Bibliotēka kā vieta, kur ne tikai saņemt informācijas pakalpojumu, bet satīties ar citiem kopienas pārstāvjiem, dibināt kontaktus un gūt pozitīvu sociālo pieredzi.

“Aleksandrijas modelis”

Literatūras, mākslas, mūzikas izziņas, izglītības centrs un satikšanās vieta – Latvijas publiskā bibliotēka 21.gadsimtā

- Literātu apvienību mājas, regulāras tikšanās vieta (Dobele, Jēkabpils, Talsi, Tukums)
- Vairāk nekā 50 muzikālo pasākumi un koncertu (ap 5000 klausītāju) - **Ventspils bibliotēkā**
- 153 izstādes, 73 tematiskie pasākumi - **Preiļu Galvenajā bibliotēkā**

Publiskā bibliotēka - izdevējs

- Bibliotēku nozares izdevumi (Rīgas Centrālā bibliotēka, Cēsu Centrālā bibliotēka)
- Bibliogrāfiskie rādītāji (Liepājas Centrālā zinātniskā bibliotēka)
- Pagasta avīžu, ziņu sastādīšana, izdošana (Pūres INIC, Kursīšu pagasta bibliotēka u.c.)
- Dzejas izdevumi (Ventspils Bibliotēka, Preiļu Galvenā bibliotēka)
- Krāsojamā grāmata “Krāsainā Valmiera” (Valmieras Bibliotēka)

Bibliotēku telpu renovācija, kapitālais remonts, paplašināšana

- ▣ **Vismaz 18 bibliotēkās - gan reģionālas nozīmes (Kuldīgas Galvenā bibliotēka, Salaspils novada bibliotēka), gan vietējas nozīmes (Siguldas novada bibliotēka, Līvānu novada CB, Pāvilostas novada Ziemupes bibliotēka, Tumes pagasta Lazdu bibliotēka u.c.)**
- ▣ **2 reģionu galveno bibliotēku (Jūrmalas CB, Balvu CB) tehnisko projektu izstrāde, Cēsu CB renovācijas projekts**
- ▣ **Rindā – Bauska, Limbaži, Talsi...**

“Bibliotēka ārpus sienām”

- Pamatnostādne: klientam jābūt pieejamiem bibliotēku pakalpojumiem no mājas un ārpus bibliotēkas darba laika, ieskaitot:
- nepārtrauktu piekļuvi bibliotēkas mājaslapai, e-katalogam 24x7,
- attālinātas resursu rezervācijas un termiņa pagarināšanas iespēju,
- pašapkalpošanās iekārtas.

BIS “ALISE”

- **28 reģionu galvenajām bibliotēkām un 403 vietējās nozīmes bibliotēkām, tajā skaitā**
- Pierīgas reģionā – 20 (no 41)
- **Gulbenes novadā – 16 (no 18)**
- Ludzas reģionā – 15 (no 27)
- Tukuma reģionā – 7 (no 29)
- Dobeles reģionā – 2 (no 22)

AUTOMATIZĒTA

lietotāju apkalpošana

- ▣ Pierīgas reģions : 4 (no 41)**
- ▣ Liepājas reģions : 24 (no 37)**
- ▣ Bauskas reģions : 12 (no 38)**
- ▣ Ludzas reģions : 15 (no 28)**
- ▣ Gulbenes novads : 6 (no 18)**
- ▣ Jelgavas novads : 5 (no 23)**

Grāmatu un citu izdevumu nodošanas iekārtas

- Ventspils Bibliotēkā – 2 iekārtas (nodotas 7206 vienības)
- Gulbenes bibliotēkā (10-30 grāmatas dienā)
- Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā (2011.gada nogalē)

Bibliotekāru slodze multifunkcionalitātes apstākļos

- **Nepilna slodze –**

Liepājas reģions - 22 darbiniekiem (no 54)

Tukuma reģions – 14 darbinieki (gandrīz puse)

Gulbenes novads – 4 darbiniekiem (no 22)

Alūksnes novads - 2 darbiniekiem (no 18)

Kuldīgas novads – 2 darbiniekiem

**Bibliotēku telpu uzkopšana bibliotekāra darba
pienākumos - 21 Tukuma reģiona bibliotēkā!**

Lasošā Latvija

- **Valkas reģions >26%**
- **Saldus, Limbaži, Krāslava, Kuldīga 31-33%**
- **Ludzas reģions >45 %**

Bibliotēku krājuma komplektēšanas normatīvi Latvijā un pasaulē

- MK“Bibliotēku darbībai nepieciešamā finansējuma normatīvi” - grāmatu un periodisko izdevumu iegādei pašvaldību bibliotēkās ne mazāk kā 0,30 latu uz vienu iedzīvotāju
- *IFLA* vadlīnijas par publisko bibliotēku pakalpojumiem: 0,25 - 0,3 vienības uz vienu iedzīvotāju gadā; minimums – 250 vienības.
- Somijas publisko bibliotēku kvalitātes standarts – 300-400 vienību uz 1000 iedzīvotājiem

Komplektēšanas budžets

Tendence – pieaugums, piemēram,

- Pierīgas reģions (+6,8%)
- Limbažu reģions (+8,4%)
- Tukuma bibliotēka (+ 11,7%)
- Ventspils reģions (+13,1%)
- Gulbenes novads (+20%)
- Jēkabpils Galvenā bibliotēka (+22,7%),

Bet dažviet tas krietni samazināts, piemēram,

- Rugāju novads (-20,9%)

Finansējuma amplitūda krājuma komplektēšanai publiskajās bibliotēkās

- Alūksnes novads – no 627 Ls līdz 1794 Ls
- Apes novads – no 866 Ls līdz 2933 Ls
- Dobeles reģions - no 198 Ls līdz 620 Ls
- Krāslavas reģions - no 142 līdz 1000 Ls
- Tukuma reģions – no 385 Ls līdz 2465 Ls

Bērnu un jauniešu lasīšanas veicināšana

**2011. gadā “Bērnu un jauniešu žūrijā” piedalījās 440
Latvijas bibliotēkas**

Alūksnes un Apes novadi – 10 bibliotēkas

Gulbenes novads – 7 bibliotēkas (no 18)

Liepājas reģions – 20 bibliotēkas (no 37)

Limbažu reģions – 17 bibliotēkas (no 29)

Ludzas reģions – 7 bibliotēkas (no 28)

Pierīgas reģions – 11 bibliotēkas (no 41)

Ventspils reģions – 5 bibliotēkas (no 13)

Finansējums Bērnu un jauniešu literatūras iegādei no komplektēšanas budžeta

- Aizkraukles reģions – 18%
- Liepājas reģions – 17,9%
- Limbažu reģions – 16%
- Ludzas reģions – 13,9 %

Multimediju komplektēšanas budžets

- Ventspils bibliotēka – 20% komplektēšanas budžeta
- Alūksnes un Apes novads < 1% komplektēšanas budžeta
- Aizkraukles pilsētas bibliotēka – 0,2% komplektēšanas budžeta
- Limbažu reģions - 0,025 % komplektēšanas budžeta
- **Ķekavas pagasta bibliotēka - projekts**
“Mūzikas, klausāmgrāmatu un informatīvi digitālo ierakstu krājuma izveidošana Ķekavas bibliotēkā”. Kolekcijā – 222 *CD* un *DVD*.

Daudzas bibliotēkas neuzrāda datus par multimediju komplektēšanu

Interesanti piedāvājumi

- Gulbenes bērnu bibliotēka - „Mazulīša pirmā grāmata”
- sadarbībā ar Gulbenes novada Dzimtsarakstu nodaļu
(kopš 2011.gada; 50 saņēmēji)
- Valmieras bibliotēka – brīvprātīgo jauniešu organizētie
galda spēļu vakari ik ceturtdienu
- Ķekavas pagasta bibliotēka – klubiņš “Grāmatu tārpiņš”
(0-5g.v. bērniem)
- **Pūres pagasta bibliotēka “Lasām grāmatiņu,
skatāmies filmiņu”** - pēc grāmatas izlasīšanas, tiek
piedāvāta tematiski atbilstoša filma (mediju sasaiste!)

Inovācijas projekta „Apmācību programmas līderiem un inovatoriem” ietvaros

Portatīvo datoru bezatlīdzības noma, informācijas un uzziņu sniegšana ar mobilo tālruni lietotājiem, kam nav pieejams internets (Alūksne, Pededze, Ogre un Klintaine)

Fotogrāfiju un video materiālu uzņemšana, par vietējo kopienu, publicēšana interneta vidē (Pūre, Ezernieki, Ugāle, Kursīši)

Radoši vietējās kopienas dzīves fotostāsti (Brocēni, Viesati, Jērcēni, Staicele)

Turpinās novadpētniecības resursu digitalizācija

- **Balvu Centrālā bibliotēka** : 1)“Ziemeļlatgales kultūrvēsturiskā mantojuma pieejamības nodrošināšana, izmantojot laikmetīgo tehnoloģiju iespējas” – novadpētniecības lasītavas modernizācija (arī e-lasītāja iegāde); 2) Balvu reģiona kultūrvēstures datubāzes papildināšana (patlaban - vairāk nekā 900 vienību)
- **Gulbenes bibliotēka**: pirms 1940.gada) uzņemto fotogrāfiju digitalizācija
- **Jelgavas Zinātniskā bibliotēka**: Normunda Reča dāvinātās kolekcijas – materiāli par Jelgavu pirms 1950.gada
- **Ludzas pilsētas Galvenā bibliotēka**: 155 zudušās Ludzas attēli no XX gs 50.-60. g. 31 pilsētas attēls no XX.gs 30.-40.g. no Novadpētniecības muzeja krājumiem

**BŪTU VĒLAMA VIENOTA VĀRTEJA UZ DIGITALIZĒTAJIEM
NOVADPĒTNIECĪBAS RESURSIEM (“Zudusī Latvija”?)**

Pakalpojumi pašvaldības vadītājiem, ierēdņiem – prestiža celšanai lēmumu pieņēmēju *acīs*

- Ventspils, Kuldīga - katru dienu tiek sagatavots preses izdevumu monitorings pilsētas domei par aktuāliem notikumiem
- Gulbenes bibliotēka – mācības novadu pārvalžu darbiniekiem
- Ogres Centrālā bibliotēka – mācības pašvaldības iestāžu darbiniekiem

Bibliotēka 2.0 – plašas komunikācijas iespējas ar sabiedrību

- Sabiedrības informēšana un atgriezeniskā saite ar lasītājiem (komentāri) – mājaslapas (aptaujas), informācija un profili sociālajos tīklos, emuāri
- 2011.gada 20.maijā konstatētie publisko bibliotēku emuāri: Aizkraukles pilsētas bibliotēkai, Aizputes pilsētas bibliotēkai, Alsungas, Kuldīgas un Skrundas novadu bibliotēkām, Alūksnes bibliotēkas Bērnu nodaļai, Ciblas novada bibliotēkai, Jelgavas Bērnu bibliotēkai “Zinītis”, Jelgavas bibliotēkai “Pārlielupe”, Kuldīgas Galvenajai bibliotēkai, Līgatnes pagasta bibliotēkai, Limbažu Galvenajai bibliotēkai, Limbažu Galvenās bibliotēkas Interneta lasītavai, Pilsrundāles bibliotēkai, Pureņu pagasta bibliotēkai, Rundāles novada bibliotēkai, Rīgas Centrālās bibliotēkas Svešvalodu bibliotēkai, Smiltenes Bērnu bibliotēkai, Viļakas novada bibliotēkai, Viļānu pilsētas bibliotēkai.

Izaicinājums: Emuāru papildināšana; informācijas sabalansētība mājaslapās un emuāros

Diskutējamas tendences

- Daudzviet – vairāku darbības pamatrādītāju samazināšanās (pēc 2009.-2010.gada uzplaukuma)

Dagdas novada, Gulbenes novada, Preiļu reģiona, Tukuma reģiona, Vecumnieku novada bibliotēkās, Ludzas reģiona, Jelgavas un Ozolnieku novada bibliotēkās, Jūrmalas Centrālajā bibliotēkā, Ventspils reģiona bibliotēkās u.c.

- Izsnieguma samazināšanās bērnu un jauniešu auditorijā - vienā reģionā 9 gadu laikā tas krities par 60%!

Pozitīvās tendences

- Visu galveno rādītāju pieaugums: Ventspils bibliotēka, Iecavas novada bibliotēkas, Pļaviņu novads u.c.
- Lasītāju skaita, apmeklējumu pieaugums: Pierīgas reģions, Daugavpils novads

Bibliotēku pieejamība cilvēkiem ar kustību traucējumiem

- Kuldīgas reģions - 12
- Limbažu reģionā – 10
- Alūksnes reģionā – arī 10
- Projekti pieejamības nodrošināšanai: Sējas novada Pabažu bibliotēka, Pāvilostas bibliotēka, Alojās bibliotēka, Laidu pagasta Sermītes bibliotēkai

Situācija citur Latvijā?

Projektizstrāde

- Limbažu reģions – 38
- Alūksnes un Apes novadu bibliotēkas – 25
(atbalstīti 15)
- Saldus un Brocēnu novads – 27
- Madonas reģions – 35

Daudzviet lauku bibliotēku labiekārtošana, pat krājuma papildināšana, iegūstot ES iniciatīvas “LEADER” finansējumu

Sadarbība

- Lokālā sadarbība – vadība, pirmskolas izglītības iestādes, skolas, augstskolas, krīzes centri, dienas centri, kultūras nami, muzeji, nevalstiskās organizācijas, mūziķu un literātu apvienības, uzņēmumi, vietējie mediji
- Reģionālā un nacionālā sadarbība – Latvijas Bibliotekāru biedrības (projekti, nacionāla mēroga tikšanās) u.c. bibliotekāru nevalstiskās organizācijas, speciālistu profesionālās pilnveides braucieni; LNB, aģentūra KIS, SIA Tieto Latvia
- Starptautiskā sadarbība - vēstniecības, bibliotēkas ārzemēs – Lietuvā, Krievijā (Pleskava, Sanktpēterburga), Skandināvijā.

Rekomendācijas publisko bibliotēku darba kvalitātei

- Bibliotēku finansējums veido vismaz 1-1,5% no pašvaldības budžeta, neskaitot valsts subsīdijas
- Profesionālā pilnveide **ikvienam** bibliotekāram - vismaz 6 darba dienas gadā
- Bibliotēku pakalpojuma kvalitātes galvenie indikatori: fiziskā apmeklētība, attālinātā apmeklētība, izsniegums - uz vienu iedzīvotāju, bibliotēku resursu un darbības izmaksas
- Ne vairāk kā 2 km no dzīvesvietas līdz bibliotēkai; 1 km līdz bibliobusam
- Nepieciešami sistemātiski lietotāju, sevišķi bērnu un jauniešu, apmierinātības pētījumi

(Somijas publisko bibliotēku darba kvalitātes indikatori, 2012)

Rekomendācijas publisko bibliotēku darba kvalitātei

II

- Katrā mazākajā bibliotēkā – vismaz 2 darbinieki
- Bibliotēkā - 100 kvadrātmetri uz 1000 iedzīvotājiem
- Kvalitatīvas publiskās bibliotēkas darbības indikatori Somijā (uz vienu iedzīvotāju):
  - 10 fiziskie apmeklējumi (patlaban - 9,9),
  - 20 izsniegumi (patlaban – 18,1)
  - 10 tiešsaistes transakcijas (patlaban – 10,7)

**Bibliotēka ir vieta, kur sastopas cilvēki un
idejas.**

Bibliotēkas iedvesmo, pārsteidz, stiprina!

Somijas Publisko bibliotēku stratēģija 2011.-2016.gadam

Ykn-strategia-kirjastoversio-eng.pdf

PALDIES

PAR UZMANĪBU!

Latvijas Nacionālā bibliotēka
WWW.LNB.LV